

บทที่ ๓

สภาพปัญหาอุปสรรคการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ในบทนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอเกี่ยวกับพื้นฐานเบื้องต้นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรือ โดยได้ดำเนินการจำแนกหัวข้อเพื่อให้เกิดความเข้าใจขึ้นเกี่ยวกับความเป็นมาและข้อมูลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรือ ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ตลอดจน สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรครู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ ประวัติและบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๓.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรือ

โดยที่รัฐบาลโดยการนำของ ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นพิเศษ โดยเฉพาะนโยบายด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือว่า เป็นทรัพยากรที่สำคัญสูงสุดของชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ในการนำนโยบายของรัฐบาลมาปฏิบัติ โดยเฉพาะนโยบายการพัฒนาสังคม ทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย โดยทั่วถึงและเสมอภาคกัน ทั้งในเมืองและชนบท การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในส่วนของกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องจัดการอบรมเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและของรัฐบาลปัจจุบัน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓ แห่งพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๓๖ และได้จัดระเบียบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมี พระครูอินทวรคุณ เจ้าอาวาสวัดอินทบูรพาในขณะนั้น เป็นประธานศูนย์ฯ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ พระครูอินทวรคุณ ไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดชลประทานดำริ จึงได้มอบหมายให้ พระครูอินทบูรพาภิรม เจ้าอาวาสวัดอินทบูรพา เป็นประธานศูนย์ฯ และดูแลแทน กระทั่งถึงปัจจุบัน มีคณะกรรมการ ๑๓ คน ซึ่งปัจจุบันได้เปิดเป็น ๓ ห้อง มีเด็ก จำนวน ๗๐ คน มีครูผู้ดูแลเด็ก ๔ คน ดังนี้

๑. นางสุสดี ศรีเฉลิม	หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา
๒. นางดวงสมร ทนเหมาะ	ครูผู้ดูแลเด็ก
๓. นางพัชรี วิเศษรัมย์	ครูผู้ดูแลเด็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา, ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา, (บุรีรัมย์ : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา, ๒๕๓๖), เอกสารอัดสำเนา.

๔. นายธีระยุทธ คำทอง ผู้ดูแลเด็ก

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ) มีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้นำศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน ๑๓ คน ดังนี้

๑. พระครูอินทบูรพาภิรม	ประธานกรรมการ
๒. นายมนูญ ลาสอน	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. นายช่วง สมอ่อน	กรรมการ
๔. นายบุญสาย กล้าเขียว	กรรมการ
๕. นายสุทัศน์ เพชรพราว	กรรมการ
๖. นางกนกวรรณ เพราะแก้ว	กรรมการ
๗. นายวรรณ วาศรีคำ	กรรมการ
๘. นางณัชร เชื้อมาก	กรรมการ
๙. นางเตียว ศิริสำราญ	กรรมการ
๑๐. นางละออง บุญสุข	กรรมการ
๑๑. นายไสว ฉนัยกลาง	กรรมการ
๑๒. นางผุสดี ศรีเฉลิม	กรรมการและเลขานุการ
๑๓. นางดวงสมร ทนเหมาะ	กรรมการและผู้แทนครู

๓.๑.๒ บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรือ

๑) โครงสร้างการบริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่มีนโยบายแน่ชัดว่า จะดำเนินการอย่างไรกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณหรือการดำเนินในด้านการบริหาร จึงต้องเป็นนโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การบริหารหรือนโยบายเป็นเรื่องของนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามาบริหาร ดูแลและจัดการ นโยบายจึงไม่มีความชัดเจน แต่การจัดการดำเนินการก็เป็นไปตามหลักการดูแลและเอื้อเฟื้อกันมากกว่า การจัดสรรงบประมาณของครูผู้ดูแลเด็กก็เป็นไปในลักษณะของการเอื้อเฟื้อ เพราะงบประมาณอาจจะจำกัด เพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่ได้ขึ้นตรงต่อสำนักเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) การจัดสรรงบประมาณจึงขึ้นตรงต่อองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง และผู้ที่สามารถตัดสินใจก็คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลต้องดำเนิน ดังนี้

๑.๑ งบประมาณ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดอินทบูรพางบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้รับอาหารกลางวัน วัสดุอุปกรณ์การศึกษาและอาหารเสริม(นม) เงินอุดหนุนสนับสนุนงบประมาณ จะจัดทำงบประมาณในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามข้อมูลจำนวนเด็กที่ได้รับการจัดสรรในอัตราตามรายหัวเด็กแต่ละปีการศึกษาจากรายหัวเด็กอาหารกลางวันประมาณ ๒๐ คน/ปี

วัสดุอุปกรณ์การศึกษา ๘๕๐ คน/ปี อาหารเสริม(นม) ๑๙๖๐ คน/ปีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดสรรงบประมาณสำหรับสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประจำทุกปีตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ดังนี้

๑.๑.๑) ประมาณการรายได้

ก) รายได้ที่สถานศึกษาจัดหาเอง

๑. เงินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษา
๒. เงินที่ได้จากการเรียกเก็บเป็นค่าบำรุงการศึกษา
๓. เงินที่ได้จากการรับจ้างและที่ได้จากการจำหน่ายสิ่งของ
๔. เงินที่ได้จากการแสดงหรือกิจกรรมต่าง ๆ
๕. เงินที่ได้จากการที่บุคคลภายนอกใช้ทรัพย์สินของสถานศึกษา
๖. เงินที่ได้จากการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน
๗. เงินดอกผลที่เกิดจากเงินรายได้สถานศึกษา
๘. เงินรายได้อื่น ๆ

ข) รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งงบประมาณให้

๑. เงินค่าอาหารกลางวัน
๒. เงินค่าพัฒนาการจัดการศึกษา

ค) รายได้จากเงินอุดหนุนทั่วไปกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นเงินรายได้จากค่าจัดการเรียนการสอน (รายหัว)

๑.๑.๒) ประมาณการรายจ่าย

- ก) โครงการอาหารกลางวัน
- ข) โครงการอาหารเสริม(นม)
- ค) โครงการจัดหาสื่อการเรียนการสอน
- ง) โครงการจัดหาวัสดุการศึกษา
- จ) โครงการจัดหาเครื่องเล่นพัฒนาการเด็ก

สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละงบประมาณ รวมทั้งจัดหาแหล่งรายได้มาใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาซึ่งจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้โดยยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน หลักการบริหารงบประมาณ มีดังนี้

๑) การจัดทำงบประมาณและเสนอของงบประมาณ

- ๑.๑ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
- ๑.๒ การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา

๑.๓ การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการขอเสนองบประมาณ

๒) การจัดสรรงบประมาณ

๒.๑ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา

๒.๒ การเบิกจ่ายและอนุมัติงบประมาณ

๒.๓ การโอนเงินงบประมาณ

๓). การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

๓.๑. การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

๓.๒ การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

๔) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

๔.๑ การจัดสรรทรัพยากร

๔.๒ การระดมทรัพยากร

๔.๓ การจัดหารายได้และผลประโยชน์

๔.๔ กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

๕) การบริหารการเงิน

๕.๑ การเบิกเงินจากคลัง

๕.๒ การรับเงิน

๕.๓ การเก็บรักษาเงิน

๕.๔ การจ่ายเงิน

๖) การบริหารบัญชี

๖.๑ การจัดทำบัญชีการเงิน

๖.๒ การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

๖.๓ การจัดทำและจัดหาแบบบัญชี ทะเบียน และรายงาน

๗. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

๗.๑ การจัดหาพัสดุ

๗.๒ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและการจัดซื้อจัดจ้าง

๗.๓ การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารด้านงานงบประมาณ หมายถึง ขอบข่ายของงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้กับผู้เรียนทางด้านการจัดทำและเสนองบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินงบประมาณ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษา

๒) สถานที่ตั้ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอินทบูรพา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ ตั้งอยู่ในบริเวณวัดอินทบูรพา ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านสมบุญ หมู่ที่๑๓

ทิศใต้ ติดกับ บ้านกระทุ่ม หมู่ที่๑๑ ตำบลสูงเนิน

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านปรุ หมู่ที่ ๙
 ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านกะนัง หมู่ที่ ๔

โดยมีระยะทางจากอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ๓๗ กิโลเมตร ระยะทางจากที่ว่าการอำเภอกระสัง ๑๒ กิโลเมตร ระยะทางจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเพชร ๓ กิโลเมตร และระยะทางจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ ๓ กิโลเมตร

อาคารสถานที่พื้นที่ทั้งหมดมีจำนวน ๔๐๐ ตารางวา มีอาคารทั้งหมด จำนวน ๓ หลัง ประกอบด้วย พื้นที่สีเขียวทั้งหมด จำนวน ๙๘ ตารางวา อาคารหลังที่ ๑ มีพื้นที่ใช้สอย จำนวน ๒๔ ตารางวา แยกเป็นห้องเรียน ๓ ห้อง คอมพิวเตอร์ ๓ เครื่อง มีพัดลมโคม จำนวน ๑๐ เครื่อง อาคารหลังที่ ๒ มีพื้นที่ใช้สอย จำนวน ๖ ตารางวา แยกเป็นห้องคอมพิวเตอร์ ๑ ห้อง มีพัดลม ๖ ตัว อาคารหลังที่ ๓ มีพื้นที่ใช้สอย จำนวน ๓๘ ตารางวา แยกเป็นโรงอาหาร ห้องอาหาร และห้องน้ำครูผู้ดูแลเด็กและห้องน้ำเด็กเล็ก มีพัดลม ๖ ตัว

๓) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

(๑) บริบทชุมชนที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการทำงาน

สภาพชุมชนโดยรอบ เขตบริการทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดอินทบูรพาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ ได้แก่ บ้านกะนังหมู่ที่ ๔บ้านสมบุรณ์หมู่ที่ ๑๓บ้านปรุ หมู่ที่ ๙ และบ้านกระทุ่มตำบลสูงเนินหมู่ที่ ๑๑ ซึ่งท้องที่ดังกล่าว มีลักษณะเป็นชุมชน มีจำนวนประชากร ๕,๒๐๓ คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ เป็นทุ่งนา หนองน้ำและมีเขตติดต่อคือ ทิศเหนือจดอำเภอกระสัง ทิศใต้จดตำบลสูงเนิน อาชีพหลักของคนในชุมชน ประกอบด้วยผู้ที่ประกอบอาชีพ เกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง รับจ้างทั่วไป คนงานก่อสร้าง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ก่อนช่วงยากจน เด็กมีความขาดแคลนทั้งด้านทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์การเรียน

(๒) บริบททางกายภาพ (สภาพแวดล้อม)

ก. วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเป็นที่ทราบกันทั่วไปคือ ประเพณีการทำบุญรวมญาติ ก่อเจดีย์ช้างเผือก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและสายอาชีพ โอกาสของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดอินทบูรพา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ นโยบายของรัฐที่เน้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ นโยบายของผู้บริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

ข. สังคม มีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ประชาชนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการแบ่งปันสิ่งของ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงานสูงและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือในทุกด้าน ตลอดจนมีการร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานที่เป็นปัจจุบัน รวมถึงการจัดแผนงานและงบประมาณประจำปีและนำมากำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดปีการศึกษา ศักยภาพการจัดการศึกษา ครอบคลุมทั่วเขตบริการและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งผู้ปกครองให้ความไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก

ค. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คุณลักษณะผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบไปด้วยคุณลักษณะด้านบุคคลและคุณลักษณะด้านวิชาชีพได้แก่ (๑) ด้านบุคลิกภาพ (๒) ด้านภาวะผู้นำ (๓) ด้านการตัดสินใจ (๔) ด้านความสามารถในการสื่อสาร (๕) ด้านผู้นำทางวิชาการ (๖) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล (๗) ด้านประสบการณ์ในงานที่รับผิดชอบ (๘) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม^๒

๓.๒ ครูกับการสอนเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรีอ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๓.๒.๑ การศึกษางานนอกสถานที่/การสัมมนาทางวิชาชีพ การอบรมวิธีพุทธ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดอินทบูรพาจัดให้มีกิจกรรมการมีวินัยมีคุณธรรม และจริยธรรม จัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครูและเด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดอินทบูรพามีการจัดกิจกรรมกับชุมชนในแต่ละปีวันพ่อแห่งชาติ วันขึ้นปีใหม่ วันเด็กแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันสำคัญทางศาสนา (วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น) วันลอยกระทง วันทำบุญที่สำคัญต่าง ๆ

๓.๒.๒ การวิจัยในชั้นเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดอินทบูรพาด้วยการหาสาเหตุและปัญหาโดยการสังเกตพฤติกรรมเด็กในชั้นเรียน เช่น เด็กพฤติกรรมเรียนช้า ในเบื้องต้นได้จากข้อมูลที่สำรวจก็คือ พ่อแม่มีการรับรู้ช้า ไม่ดูแลเอาใจใส่ในตัวเด็ก ทำให้เด็กพัฒนาไม่ทันเพื่อนและเพื่อนฝูงไม่ช่วยเหลือในการทำกิจกรรมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการรับรู้เร็วขึ้นให้ทันเพื่อนๆ สามารถเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนได้ในการทำกิจกรรม การแก้ไขการสังเกตระดับสติปัญญาของเด็กเปรียบเทียบกับเด็กในห้องเรียน แนะนำพ่อแม่ให้ดูแลช่วยเหลือเด็กการวิจัยใช้การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น ในส่วนของการรับรู้ เด็กสามารถเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนๆ ได้ดี ไม่ปรากฏพฤติกรรมลักษณะโดยผู้วิจัยสรุปสาเหตุของการลักษณะ ผลการวิจัยพบว่าเด็กขาดความรักความอบอุ่นต้องการสร้างความสนใจเมื่อฐานะทางบ้านยากจน หรือแกล้งลงใจเพื่อนเพื่อนจึงขโมย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า เด็กมีความรักความอบอุ่นในครอบครัวแสดงให้เด็กรู้ว่าของของคนอื่นขโมยไม่ได้มีเจ้าของแล้ว การแก้ไขพยายามหาสิ่งของของเด็กขาดแคลนให้แก่เด็ก นำสิ่งของของเด็กขโมยมาคืนเจ้าของ แนะนำเด็กว่า การเอาของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นเด็กที่ไม่ดีและบุคลากรครูก็อย่าเปิดโอกาสให้แก่เด็กขโมย ผู้วิจัยใช้สังเกต สัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าเด็กเห็นของคนอื่นไม่ยักได้ ไม่อยากขโมย เมื่อเจ้าของเจอ พฤติกรรมเด็กไม่เชื่อฟังปัญหาการวิจัยพ่อแม่หย่าร้างกัน ทางสภาพครอบครัว เลี้ยงแบบตามใจเด็กไม่ยอมเชื่อฟังในการจัดกิจกรรม ไม่ยอมทำตามคำสั่งสอนของครูและผู้อื่น ผู้วิจัยได้ปรึกษาหารือกับผู้ปกครองของเด็ก เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันฝึกเด็กให้ตัดสินใจเอง โดยยึดหลักธรรมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้เด็กร่วมทำกิจกรรมในห้องเรียนเพื่อ

^๒ นฤมล ศรีบุญเรือง, “คุณลักษณะของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล”, ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร ปีที่๑๕, ฉบับที่ ๒,กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๖, หน้า ๔.

การยอมรับ การตัดสินใจและคำสั่งของคุณครูการแก้ไข เปิดโอกาสให้เด็กร่วมทำกิจกรรมในห้องเรียน ในการตัดสินใจ ฝึกความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างมีระเบียบวินัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยใช้การจัดกิจกรรม สัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า เด็กมีพฤติกรรมเชื่อฟังมากขึ้นในการทำกิจกรรม ทำตามคำสั่งสอนของคุณครู พฤติกรรมเด็กซื่อๆ ในกรณีเด็กไม่ชอบแสดงออก ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง พ่อแม่เลี้ยงดูแบบตามใจ กลัวว่าจะทำไม่ได้จึงอาย การวิจัยนี้กระทำเพื่อให้เด็กแสดงออกโดยไม่ซื่อๆ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ร่วมกิจกรรมในโรงเรียนในการแสดงออกอย่างกล้าและสามารถเป็นผู้นำและผู้ตามได้ การแก้ไข แสดงความรัก ดูแลเอาใจใส่ สร้างความเชื่อมั่นให้กำลังใจเด็ก ยกย่องชมเชยเมื่อเด็กกล้าแสดงออก ไม่ตำหนิเด็กเมื่อเด็กแสดงออกไม่เท่าที่ควร ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเด็ก

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์ จัดกิจกรรมในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของเด็กมีการแสดงความสามารถในการกล้าแสดงออกมากขึ้นโดยไม่ซื่อๆ เมื่อร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆในห้องเรียน เป็นต้น เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำเสนอและแสดงทัศนะในการวิจัยของผู้วิจัย

๓.๓ ปัญหาอุปสรรค และสาเหตุของปัญหาการทำงานด้านวิชาการและด้านการบริหารของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สำหรับปัญหาอุปสรรคและสาเหตุของปัญหาการทำงานด้านวิชาการของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์นั้น จากการสัมภาษณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

๑) ด้านวิชาการ

(๑) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านวิชาการ

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านวิชาการ จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านหลักสูตร

๑) ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่เป็นปัญหอันเกิดจากการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกันสร้างหลักสูตร

๒) ปัญหาที่เกิดจากการไม่เข้าใจหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร ที่ไม่ได้เกิดจากการร่วมมือกันทำ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการนำหลักสูตรสำเร็จมาใช้ในการสอน คือจะยึดของส่วนกลางมาใช้เป็นส่วนใหญ่

๓) หลักสูตรมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา

๔) สารสำคัญของหลักสูตร เป็นหลักสูตรแกนกลาง ตัวผู้สอนเองไม่เคยได้รับการอบรมการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ทราบหลักสูตรและสารสำคัญของหลักสูตร และ

๕) หลักสูตรยังไม่ตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเท่าที่ควร

ข. สาเหตุของปัญหาด้านหลักสูตร

- ๑) เกิดจากการดำเนินนโยบายหลักสูตร
- ๒) บุคลากรมีการพัฒนาที่ไม่ตรงกับหลักสูตร คือ ไม่มีการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้างหลักสูตร
- ๓) การสอนบางครั้ง ก็ไม่ตรงกับหลักสูตรมากเท่าใดนัก เพราะช่วงอายุของเด็กที่แตกต่างกัน
- ๔) หลักสูตรไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงเท่าที่ควร
- ๕) เนื้อหาสาระมีมาก ยากต่อการทำความเข้าใจ
- ๖) มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- ๗) ครูยังไม่มีความรู้เรื่องหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๕๖ และยังไม่เคยได้อบรมการจัดทำหลักสูตร และหลักสูตรสถานศึกษาก็ยังไม่ชัดเจน

(๒) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านความรู้ของบุคลากร/วุฒิการศึกษาของบุคลากร

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านความรู้ของบุคลากร/วุฒิการศึกษาของบุคลากร จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านความรู้ของบุคลากร/วุฒิการศึกษาของบุคลากร

- ๑) ครูผู้สอนยังไม่ให้ความสำคัญกับการะงาน และยังไม่แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการกระบวนวิธีการสอนของตนเองเท่าที่ควร
- ๒) ครูยังไม่ได้รับการอบรม เพื่อนำเอาความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการดูแลเด็กในศูนย์เท่าที่ควร และควรมีการให้ครูผู้ดูแลเด็กไปอบรมให้ครบทุกคน เพื่อจะได้มีแนวทางปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน
- ๓) ครูยังขาดการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ
- ๔) ครูยังไม่มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเท่าที่ควร

ข. สาเหตุของปัญหาด้านความรู้ของบุคลากร/วุฒิการศึกษาของบุคลากร

- ๑) บุคลากรไม่ค่อยยึดวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา หลักการ และโครงสร้างของสถานศึกษา
- ๒) ยังไม่มีการยกวางแผนเนื้อหาสาระในแต่ละกลุ่มประสบการณ์และแต่ละหน่วยการเรียนรู้การสอน
- ๓) ยังไม่มีการอบรมครู ผู้บริหารทุกระดับ เท่าที่ควร
- ๔) ยังไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน และมีตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม
- ๕) บุคลากรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงานของตนเอง ยังไม่ครบถ้วนและทั่วถึงเท่าที่ควร ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง
- ๖) ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร

- ๓) ยังขาดการรับข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- ๔) ครูยังไม่เข้าใจพัฒนาการตามวัยของเด็ก
- ๕) อัตราส่วนจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์

(๓) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน

- ๑) ครูผู้สอนยังไม่ให้ความสำคัญกับภาระงาน และยังไม่แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการกระบวนการสอนของตนเองเท่าที่ควร
- ๒) ครูยังไม่ได้รับการอบรม เพื่อนำเอาความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการดูแลเด็กในศูนย์เท่าที่ควร และควรมีการให้ครูผู้ดูแลเด็กไปอบรมให้ครบทุกคน เพื่อจะได้มีแนวทางปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน
- ๓) ครูยังขาดการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ
- ๔) ครูยังไม่มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเท่าที่ควร

ข. สาเหตุของปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน

- ๑) บุคลากรไม่ค่อยยึดวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา หลักการ และโครงสร้างของสถานศึกษา
- ๒) ยังไม่มีการยกร่างเนื้อหาสาระในแต่ละกลุ่มประสบการณ์และแต่ละหน่วยการเรียนการสอน
- ๓) ยังไม่มีการอบรมครู ผู้บริหารทุกระดับ เท่าที่ควร
- ๔) ยังไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน และมีตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม
- ๕) บุคลากรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงานของตนเองนั้น ยังไม่ครบถ้วนและทั่วถึงเท่าที่ควร ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง
- ๖) ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร
- ๗) ยังขาดการรับข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- ๘) ครูยังไม่เข้าใจพัฒนาการตามวัยของเด็ก
- ๙) อัตราส่วนจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์

(๔) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้ จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้

- ๑) ครูผู้สอนยังไม่มี การนำเข้าสู่บทเรียน หรือกระบวนการเรียนรู้ที่ น่าสนใจเพียงพอ
- ๒) ครูยังไม่มีวิธีการอธิบายที่ส่งผลสู่การเรียนรู้ของเด็กนักเรียนได้ และยัง ไม่มีวิธีการถ่ายทอดความรู้สู่ตัวเด็กนักเรียนได้ดีพอ
- ๓) ครูยังไม่มี การถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร

ข. สาเหตุของปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้

- ๑) อาจมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ไม่ น่าสนใจ หรือมีการชู้บังคับ หรือการ ลงโทษ ซึ่งทำให้เด็กนักเรียนกดดัน ซึ่งมีผลต่อขีดความสามารถในการแสดงออกของเด็กนักเรียนได้ เช่นกัน
- ๒) อาจมีการใช้คำพูดที่ไม่สื่อถึง ความเข้าใจกันระหว่างครูกับ นักเรียนเท่าที่ควร
- ๓) ครูยังขาดประสบการณ์ด้านการถ่ายทอดความรู้ให้เด็ก เพราะไม่ค่อย ได้รับการอบรมให้ความรู้จากหน่วยงานต้นสังกัด และเด็กนักเรียนก็เรียนแบบรวมกัน คละอายุ ทำให้ มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

(๕) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการฝึกปฏิบัติ

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการฝึกปฏิบัติ จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็น ประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านการฝึกปฏิบัติ

- ๑) นักเรียนยังขาดการเรียนรู้ด้านภาคปฏิบัติ
- ๒) โครงการที่จัดทำส่วนมากจะมีได้ประโยชน์น้อย ไม่คุ้มค่ากับ งบประมาณที่เสียไป
- ๓) เด็กนักเรียนยังไม่มี ความกล้าในการแสดงออก
- ๔) ผู้สอนยังไม่ตระหนักถึง ความสำคัญของการฝึกปฏิบัติของเด็กที่มีช่วง วัยที่แตกต่างกันเท่าที่ควร

ข. สาเหตุของปัญหาด้านการฝึกปฏิบัติ

- ๑) ไม่ค่อยได้ฝึกปฏิบัติจริง ขาดความต่อเนื่อง
- ๒) ยังไม่มีวิธีการฝึกปฏิบัติที่หลากหลายและแตกต่าง
- ๓) ยังขาดการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง

(๖) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการประเมินผลการศึกษา

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการประเมินผลการศึกษา จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านการประเมินผลการศึกษา

- ๑) การประเมินผลการศึกษายังมีปัญหาเรื่องช่วงวัยของนักเรียนที่ไม่เท่ากัน
- ๒) ยังมีการประเมินผลไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ข. สาเหตุของปัญหาด้านการประเมินผลการศึกษา

- ๑) แบบประเมินมีความหลากหลายมากเกินไป ไม่มีเกณฑ์การประเมินที่แน่นอน
- ๒) การประเมินผลการศึกษาของเด็กไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

๒) ด้านการบริหาร

(๑) ปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการบริหาร

สำหรับปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการบริหาร จากการให้สัมภาษณ์ พอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

ก. ปัญหาด้านนโยบาย

- ๑) ทำงานไม่เป็นระบบ มีนโยบายยังไม่ค่อยชัดเจนเท่าที่ควร
- ๒) นโยบายไม่เป็นที่เข้าใจได้ง่าย ยากต่อการปฏิบัติ

ข. สาเหตุของปัญหาด้านนโยบาย

- ๑) เกิดจากนโยบายไม่กระจ่าง ชัดเจน ไม่ได้นำนโยบายไปปฏิบัติจริงเป็นแต่นามธรรม ไม่ค่อยเป็นรูปธรรม
- ๒) การปฏิบัติงานจริงไม่เป็นระบบระเบียบ แผนพัฒนาไม่ชัดเจน มีปัญหาด้านการกระจายงานที่เหมาะสม
- ๓) เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์

ก. ปัญหาด้านบุคลากร

- ๑) ยังขาดการวิเคราะห์อัตรากำลังบุคลากร และความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ
- ๒) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในนโยบาย
- ๓) มีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

ข. สาเหตุของปัญหาด้านบุคลากร

- ๑) บุคลากรที่มีอยู่น้อยเกินไป เมื่อเทียบอัตราส่วนครูกับเด็ก
- ๒) บุคลากรขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานที่เพียงพอ ตรงตามความต้องการ
- ๓) บุคลากรขาดความชำนาญ และประสบการณ์

ก. ปัญหาด้านการใช้จ่ายงบประมาณ

- ๑) งบประมาณไม่เพียงพอ
- ๒) กำหนดแผนงานหรือโครงการที่ได้รับประโยชน์น้อย ไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่เสียไป

ข. สาเหตุของปัญหาด้านการใช้จ่ายงบประมาณ

- ๑) ใช้งบฟุ่มเฟือย ไม่มีแผนการใช้งบประมาณที่ชัดเจน
- ๒) ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ
- ๓) งบประมาณสนับสนุนแผนและโครงการต่างๆ ล่าช้ากว่าปกติ

ก. ปัญหาด้านผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติ

- ๑) การปฏิบัติงานอาจมีผลกระทบ หากบุคลากรทุกคนในศูนย์ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง
- ๒) ผู้บริหารมีนโยบายที่ขัดแย้งกับหลักของการปฏิบัติงานจริง

ข. สาเหตุของปัญหาด้านการใช้จ่ายงบประมาณ

- ๑) สาเหตุจากเศรษฐกิจของประเทศไม่ดี ซึ่งอาจมีผลกระทบต่องบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ
- ๒) ทักษะคนไม่ตรงกัน และไม่มีคุณธรรมในการปฏิบัติงาน
- ๓) ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติอาจมีทัศนคติในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันบ้าง

๓.๔ สภาพปัญหาอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระสงฆ์ หัวหน้าศูนย์ฯ ครู ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็กเกี่ยวกับการนำเอาพรหมวิหารธรรม ไปปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของครูภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์ออกเป็นด้านๆ เสียก่อนโดยประเด็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ซึ่งแสดงให้เห็นปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปประยุกต์ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

ก) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพรหมวิหารธรรม

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะผู้ตอบแบบสัมภาษณ์บางท่านสามารถให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความรู้และเข้าใจพรหมวิหารธรรมได้อย่างลึกซึ้ง เพราะท่านได้ผ่านการศึกษา และ

นำเอาความรู้เกี่ยวกับพรหมวิหารธรรมนี้ ไปใช้เพื่อประโยชน์ในการแสดงธรรมต่อสาธารณชนในสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำ อาทิ ชุมชน งานบุญ โรงเรียน เป็นต้นเข้าใจหลักพรหมวิหารธรรมและศึกษาให้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่ได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงทำให้มีโอกาสได้เรียนรู้ ซึ่งหากไม่ได้บวชเป็นพระภิกษุ ก็คงจะไม่มีโอกาสได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงหลักพรหมวิหารธรรม หลักธรรมสำหรับผู้ที่เป็นนักปกครอง หรือผู้นำ อันประกอบไปด้วย เมตตา คือมีความรักใคร่เอ็นดู กรุณา สงสาร ใครจะช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ยินดีด้วย ยามที่ได้ดีมีความสำเร็จในสิ่งใด ๆ และอุเบกขา มีความยุติธรรมเที่ยงตรง ไร้อคติ ซึ่งความรู้เหล่านี้ หากไม่ได้มีโอกาสบวชเป็นพระภิกษุสามเณร ศึกษาพระปริยัติธรรมแล้ว ก็อาจทำให้ไม่มีเวลาที่จะศึกษาเรียนรู้ หรือทำความเข้าใจก็เป็นได้^๓

การศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจและปฏิบัติตนให้ได้ตามหลักพรหมวิหารธรรมซึ่งเป็นธรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ก็เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน พุทธศาสนิกชน เด็ก และเพื่อใช้แสดงธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือโอกาสงานบุญอื่นๆ หลักพรหมวิหารธรรมนั้น มีองค์ประกอบ ๔ ประการ ดังนี้ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหาร โดยเฉพาะเจ้าอาวาส หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ผู้ปกครอง หรือแม้กระทั่งผู้หลักผู้ใหญ่ในวงการการเมืองไทย^๔

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์บางท่าน มีความรู้เกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมพอสมควร เพราะศึกษาและฟังธรรม เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา กำลังศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระทั้งหมดของพรหมวิหารธรรม ด้วยหวังว่าจะสามารถนำเอามาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานเพื่อการบริหารศูนย์ฯ ต่อไปได้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารบุคลากรและอบรมเด็กนักเรียน การศึกษาและทำความเข้าใจในตัวเนื้อหา บริบท ครอบคลุมเนื้อหาหรือหลักธรรมข้อใดบ้างนั้น ก็เพื่อใช้ในการบริหารบุคลากรในวัด และแม้แต่ในองค์กรอื่นใดก็ตาม ก็ควรให้มีการรื้อฟื้นนำเอาไปใช้ให้ครอบคลุมทั้งนั้น ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้งอยู่ในวัด ทั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะครู พี่เลี้ยงเด็ก หรือแม้แต่ผู้ปกครองก็มีการส่งเสริมให้นำหลักพรหมวิหารธรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน พรหมวิหารธรรมที่ว่านี้ เป็นการเอาใจจับอยู่ในอารมณ์แห่งความประเสริฐหรือเอาใจไปขังไว้ในความดีที่สุด ซึ่งก็หมายถึงคุณธรรม ๔ ประการ คือ ความเมตตา แปลว่า ความรัก มีความรัก เมตตาต่อเด็ก ๆ ไม่สร้างความลำบากให้แก่สัตว์ทั้งหลาย รักผู้อื่นเสมอด้วยตนเอง กรุณา มีความสงสาร ความปราณี ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์โดยไม่หวังผลตอบแทน มุทิตา การมีจิตใจอ่อนโยน ไม่มีความอิจฉาริษยา รักเด็กเท่าเทียมกัน อุเบกขา ความวางเฉย มีการวางเฉยต่ออารมณ์ที่มากระทบ ความวางเฉย คือความยุติธรรม ไม่ลำเอียงต่อผู้หนึ่งผู้ใด^๕

^๓สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวีรภรณ์, เจ้าอาวาสวัดระกามังคลาราม, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๙.

^๔สัมภาษณ์ พระครูอินทบุรพาภิรม, เจ้าอาวาสวัดอินทบุรพา, ๒๖ มกราคม ๒๕๕๙.

^๕สัมภาษณ์ นางเลิศลักษณ์ ฤกษ์ชัย, ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดปทุมคงคา, ๒๖ มกราคม ๒๕๕๙.

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาหลักพรหมวิหารธรรมอยู่พอสมควร เนื่องจากเคยเข้าวัด ฟังธรรม แต่ก็ยังไม่ซาบซึ้งและไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า พรหมวิหารธรรมนั้น แท้จริงแล้ว มุ่งอะไร ต้องการอะไร ผู้ปฏิบัติได้ประโยชน์อะไร ทราบว่าเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการปกครองหรือบริหารแต่ไม่ทราบความหมายว่าหมายถึงอะไร เคยศึกษาและทำความเข้าใจมานานมาแล้ว เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา แต่อาจไม่เข้าใจในสาระสำคัญ จึงทำให้ไม่ทราบความหมายที่ลึกลงไปว่า พรหมวิหารคืออะไร เข้าใจเนื้อหาแบบพื้น ๆ ทั่วไป ทราบเพียงแต่ว่าประกอบด้วย หลักธรรม ๔ ข้อ แต่ไม่รู้ว่า แปลว่าอะไร จำพระท่านมา เคยได้ยินเวลาพระท่านเทศน์ แต่ก็ยังไม่เข้าใจ เพราะทราบไม่ชัดเจนมากนักและไม่เข้าใจเนื้อหาด้วยว่าเป็นอย่างไร แต่เคยได้ยินหลวงพ่อบุญมาสอนบ่อย ๆ ว่า คนเราควรมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาแก่กันและกัน แต่ยังไม่ทราบ ยังไม่เข้าใจว่าสาระสำคัญเป็นอย่างไร แต่กำลังพยายามศึกษาและทำความเข้าใจอยู่ ผู้ตอบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้รับฟังรายละเอียดของพรหมวิหารธรรมจากการฟังธรรมและอ่านหนังสือเพิ่มเติมรู้และได้ยินจากการชอบฟังธรรมและถือปฏิบัติมาโดยตลอดในชีวิตการทำงานกับเด็กเล็กแต่ก็มีข้อจำกัดว่า ในกระบวนการศึกษาหลักพรหมวิหารธรรมนั้น ส่วนใหญ่จะอธิบายเป็นภาษาพระ หรือเวลาฟังพระบรรยาย หรือเทศน์ให้ฟัง ก็มักจะบรรยายเป็นภาษาพระ ทำให้ค่อนข้างจะเข้าใจยาก ถึงจะเข้าวัด ฟังธรรมบ่อยๆ เข้าใจบ้าง ในบางหัวข้อ ไม่เข้าใจในบางหัวข้อ เหมือนกับว่าจะมีการทับซ้อนในความหมาย หรืออาจเป็นเพราะว่า พระแสดงธรรมไม่ชัดเจน ทราบอยู่แต่เพียงว่าเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตร่วมกันของบุคคลในสังคมการที่ไม่เคยได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้ทำความเข้าใจยากและค่อนข้างจะหนักในการนำเสนอ และทำความเข้าใจให้ครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสื่อให้เด็กเข้าใจได้ ไม่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักธรรม แต่ก็มี ความพยายามที่จะศึกษาและนำมาปรับใช้ในการทำงาน การที่สื่อสารกับคนละภาษา ต่างยุค ต่างสมัย หรือต่างบริบทกันก็เป็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้และการทำความเข้าใจความหมายของพรหมวิหารธรรมอยู่มากที่สุด^๖

สำหรับผู้ตอบสัมภาษณ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่การปกครอง เป็นผู้ใหญ่นับได้ใช้ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาในการบริหาร ดูแล ลูกบ้านให้ได้รับความสุขตามอัตภาพ แต่สำหรับผู้ตอบสัมภาษณ์บางท่านไม่ทราบเลยว่า เป็นธรรมที่ว่าด้วยเรื่องอะไร^๗

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่แล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมเท่าที่ควร หรือ ยังไม่ทราบความหมายที่แท้จริงของพรหมวิหารธรรมในเชิงลึก หรือในระดับที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ดังนั้น จึงเป็นปัญหาในการบริหารจัดการ การปกครอง การอยู่ร่วมกัน การดูแลเด็ก ตลอดจนการสั่งสอนเด็กให้เข้าใจถึงพรหมวิหารธรรมได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง

^๖ สัมภาษณ์ นางวรรณิ ทานวัน, หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระกาใต้, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙.

^๗ สัมภาษณ์ นางรัตนา สนุกกล้า, แม่บ้าน, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ข) ปัญหาด้านเนื้อหาของหลักพรหมวิหารธรรม

ปัญหาด้านเนื้อหาของหลักพรหมวิหารธรรม กล่าวได้ว่า เป็นปัญหาในเนื้อหาที่ต้องทำความเข้าใจกันให้ละเอียดและถ่องแท้ บางหัวข้อมีการคาบเกี่ยวถึงอีกหัวข้อหนึ่ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอธิบายอย่างครอบคลุมและให้มองในภาพรวมของพรหมวิหารธรรม ซึ่งสาเหตุของปัญหา อาจจะเกิดจากพระธรรมกถึกที่แสดงธรรมนั้น ไม่ได้ทำความเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่ถ่องแท้ การแสดงธรรมจึงอาจจะยังพร่องไปในบางสาระสำคัญ หรือเกิดจากพุทธศาสนิกชนไม่ได้ให้ความสนใจในหลักธรรมอย่างจริงจัง ไม่เห็นคุณค่า สาเหตุของปัญหา ก็ด้วยความที่เป็นคำว่า ธรรมะนี้เอง ที่ทำให้ใครหลาย ๆ คนและส่วนมากจะให้ความสำคัญน้อยกว่าเรื่องราวอื่น ดังนั้น การนำไปปฏิบัติโดยไม่รู้เนื้อหาสาระที่แท้จริง จึงไม่มีใครกล้านำไปปฏิบัติ แต่เรากลับลืมไปว่า ที่เรากระทำกันอยู่ทุกวันในเรื่องของเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาต่อบุตรหลานนั้น เป็นหลักพรหมวิหารธรรมทั้งสิ้น แต่เราไม่รู้ว่าเป็นพรหมวิหาร เมื่อกล่าวถึงธรรมะ คนในปัจจุบันก็เลยให้ความรู้สึกว่าเป็นยาขมสำหรับพุทธศาสนิกชนไป เนื้อหาส่วนใหญ่ ไม่ได้มีอะไรที่ซับซ้อน ทำความเข้าใจง่าย แต่การปฏิบัติเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จึงทำให้ไม่เห็นความสำคัญของหลักธรรม ไม่ได้ศึกษาเพื่อให้รู้แจ้ง อันจะเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติและบรรลุหลักธรรมที่สูงขึ้น จึงต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระของพรหมวิหารธรรมอย่างถูกต้อง ทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งและนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลที่เป็นรูปธรรมที่สุด เพราะเป็นเนื้อหาที่ละเอียดอ่อน บางข้อมีความคาบเกี่ยวกันและต่อเนื่องกัน ผู้ที่สอนสังฆกรรมจะทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง แต่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสนใจและทำความเข้าใจเนื้อหากันอย่างจริงจัง ฟังธรรมก็สักแต่ว่าฟังธรรม ไม่ได้ใส่ใจในเนื้อหาสาระของหลักธรรม จึงไม่อาจนำไปปฏิบัติในสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม^๔

สาเหตุสำคัญของปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องพรหมวิหารธรรมก็คือ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์บางท่านไม่เข้าใจหลักพรหมวิหารธรรม อาจจะทำให้เกิดความสับสนระหว่างเมตตากับกรุณา เพราะคนไทยมักใช้คู่กันเสมอ ซึ่งอาจเกิดจากการรับข้อมูลที่คลาดเคลื่อน หรือการแปลความหมายที่ไม่ถูกต้อง ทำให้การถ่ายทอดเป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องมาจากเนื้อหามีความละเอียดอ่อน มีความซับซ้อน จนทำให้เกิดความสับสน ทำให้เกิดความล่าในการอยากศึกษาและถือว่าเป็นเรื่องที่ลำบากหนักหนาสาหัสสำหรับการศึกษา ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งเหมาะแก่การใช้ในระบบครอบครัวและการบริหารจัดการโดยทั่วไปและการให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตในสังคมเพราะขาดการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง จึงไม่พยายามที่จะศึกษาให้เข้าใจถึงหลักพรหมวิหารธรรม ดังนั้น ต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจความหมายของพรหมวิหารธรรมให้ชัดเจน เพราะพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ถือว่า หลักธรรมเป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่ได้ให้ความสนใจและใส่ใจเท่าที่ควร มักมองข้ามเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัว อีกประการหนึ่งก็คือคนไทยเป็นคนที่ไม่ค่อยชอบอยู่ในระเบียบ หรือมีวินัยเป็นของตนเอง ไม่อยากรู้ไม่อยากทำความเข้าใจ ไม่ต้องการ ไม่ใส่ใจและไม่ให้ความสำคัญ กลัวความลำบากในการปฏิบัติ ประกอบกับเนื้อหาของ

^๔สัมภาษณ์ พระครูอินทบุรพาภิรม, เจ้าอาวาสวัดอินทบุรพา, ๒๖ มกราคม ๒๕๕๙.

พรหมวิหารธรรมเป็นภาษาพระ จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการแรกที่ผู้คนต่างก็ปฏิเสธการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพรหมวิหารธรรม^๙

ความจริง เนื้อหาสาระของหลักพรหมวิหารธรรมนั้น เป็นหลักธรรมของผู้ใหญ่ มีเนื้อหาดี พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมชั้นสูง เหมาะสมสำหรับผู้เป็นผู้ใหญ่ นำไปปฏิบัติ หากไม่ได้ศึกษาให้เข้าใจอย่างถึงที่สุด เพราะโดยปกติทั่วไปแล้ว หลักพรหมวิหารธรรมที่เราศึกษากันอยู่นี้ สามารถอ่านเข้าใจง่าย แต่เป็นการยากในเชิงปฏิบัติ พุทธศาสนิกชนเมื่อเห็นว่าเป็นหัวข้อธรรม ทุกอย่างก็กลายเป็นยาขมไปหมด เพราะไม่ยอมศึกษาเนื้อหา ไม่ให้ความสนใจในเนื้อหาอย่างจริงจังและไม่มุ่งจะนำไปสอน จึงทำให้มองว่า เนื้อหามีความยาก ไม่ชัด ก็กลายเป็นความไม่รู้อย่างต่อเนื่อง สำหรับบางท่านก็ไม่ทราบ เพราะไม่รู้ว่าพรหมวิหารธรรมคืออะไร เพราะไม่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาให้ดี ไม่เข้าใจเนื้อหาเพราะไม่รู้ว่ามีหลักธรรมเรื่องนี้อยู่ ไม่เข้าใจสาเหตุ เพราะไม่เข้าใจเนื้อหา เคยฟังพระเทศน์ แต่ไม่เข้าใจ น่าจะมาจากความไม่เข้าใจเนื้อหา อาจเกิดจากการไม่เข้าใจเนื้อหา ไม่ทราบรายละเอียด ในเนื้อหาอย่างเข้าถึง เพราะไม่ทราบรายละเอียด จึงไม่ก่อให้เกิดการปฏิบัติ มีความเหมาะสมสำหรับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลทั่วไปอยู่แล้ว แต่เนื่องจากผู้คนไม่ค่อยให้ความสำคัญของหลักธรรม จึงเกิดปัญหามากมาย อาจเพราะความไม่ใส่ใจในหลักธรรมสี่เอง จึงทำให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ไปเลยเพราะเมื่อไม่ทราบเรื่องเนื้อหาอย่างแน่ชัดแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะทราบปัญหาได้^{๑๐}

เมื่อกกล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาด้านเนื้อหานั้น เกิดจากการที่พุทธศาสนิกชนไม่ได้ให้ความสนใจในหลักธรรมอย่างแท้จริง ไม่มุ่งหวังเพื่อศึกษา เพื่อเรียนรู้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จึงทำให้สิ่งที่ปฏิบัติอยู่ ถึงแม้จะเข้าข่ายกฎเกณฑ์แห่งพรหมวิหารธรรมแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ทราบว่า กำลังบำเพ็ญพรหมวิหารธรรมอยู่ เพราะยังไม่ทราบชัดถึงเนื้อหาสาระของพรหมวิหารธรรม จึงทำให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ไม่สามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของพรหมวิหารธรรมได้อย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ก็ประพฤติปฏิบัติ หรือดำเนินงานอยู่ภายใต้หลักพรหมวิหารธรรมมาโดยตลอดแล้วก็ตาม

ค) ปัญหาด้านการเข้าใจหลักพรหมวิหารธรรมและสาเหตุของปัญหา

จากผู้ให้สัมภาษณ์ปัญหาด้านการเข้าใจหลักพรหมวิหารธรรม คือครูไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหา จึงไม่เข้าใจหลักธรรม จำเป็นต้องศึกษาก่อนเป็นเบื้องต้นแล้วทำความเข้าใจกับหลักธรรมเหล่านั้นเพื่อเอามาประพฤติปฏิบัติในการเรียนการสอน^{๑๑}

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์หลักพรหมวิหารธรรมอาจจะ ไม่ยอมศึกษาหลัก เมื่อไม่ศึกษาหลักก็กลายเป็นความน่าเบื่อไป เพราะอ่านไม่รู้เรื่อง หรือไม่เข้าใจหลักพรหมวิหารธรรม ทำให้ครูไม่สามารถนำมาใช้กับเด็กได้ตามหลักพรหมวิหารธรรมอย่างถูกต้องจากด้านการเข้าใจของครูในหลักพรหมวิหาร

^๙ สัมภาษณ์ นางวรรณิ ทานวัน, หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระกาใต้, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวละม่อม กล้าเขียว, ครูผู้ช่วย/ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระกาใต้, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางเบญจมาศ มีพร, หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกัลยาณวัฒน์, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๙.

ธรรมเป็นเรื่องของพื้นฐานที่จะนำไปสู่หลักธรรมที่สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนั้น ถ้าไม่ทำความเข้าใจในหลักธรรมเสียก่อน โอกาสที่จะถ่ายทอดหรือก้าวหน้าต่อไปนั้น จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะลำบาก เมื่อไม่มีพื้นฐานความเข้าใจ การที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นก็เป็นปัญหา การจะนำไปปฏิบัติก็เป็นปัญหา ครูจะต้องศึกษาไว้ล่วงหน้าให้ละเอียด ให้รู้ว่า หลักพรหมวิหารธรรม เป็นอย่างไรและแก้ไข^{๑๖}

จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของครู การที่จะทำความเข้าใจหลักธรรมได้อย่างถ่องแท้และลึกซึ้งนั้น ต้องอาศัยการอ่านมาก ปฏิบัติให้มาก จึงจะเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ พรหมวิหารธรรมก็เช่นเดียวกัน เรามีความเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาต่อเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ความเข้าใจในหลักธรรมก็จะเกิดแก่เรามากขึ้นเท่านั้น การเข้าวัดฟังธรรมบ่อย ๆ ก็จะทำให้จะรู้ได้ว่า พรหมวิหารธรรม เป็นอย่างไร^{๑๗}

กล่าวคือไม่ยอมศึกษาหลักธรรมให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเกิดจากความไม่ได้เรียนรู้หลักธรรม ปัญหาด้านการเข้าใจหลักพรหมวิหารธรรม คือการไม่พยายามทำความเข้าใจ ไม่ยอมศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมข้ออื่น กล่าวง่าย ๆ คือไม่ยอมศึกษา^{๑๘}

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของครู สาเหตุของปัญหา เพราะไม่ศึกษาจึงเกิดปัญหาด้านการเข้าใจ และการประพฤติปฏิบัติตนเกิดจากการที่ไม่ได้ให้ความสนใจ แต่การเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่จะเอามาใช้กับเด็กทุกวัน แต่ครูไม่ใช่หลักธรรมมากนัก เพราะไม่ได้เรียนรู้และศึกษาหลักพรหมวิหารธรรม^{๑๙}

ง) ปัญหาการสอนหลักพรหมวิหารธรรม

เนื้อหาสาระที่จะนำไปสอนก็จะมี หรือไม่ชัดเจนเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นเมื่อไม่ทราบเนื้อหาสาระของพรหมวิหารธรรม การสอนจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลำบาก นี่ก็เป็นอีกปัญหาที่น่าสนใจ เพราะว่าเมื่อไม่มีภูมิรู้ในสิ่งที่จะสอนแล้ว ครูในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องพรหมวิหารธรรมก็อาจจะสอนได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ บางครั้งก็สอนไปแบบผิด ๆ ก็มีสาเหตุของปัญหาการสอนพรหมวิหารธรรม คือ ครูไม่ได้เตรียมเนื้อหา หรือบุคคลไม่ได้ศึกษาหลักพรหมวิหารธรรมให้เข้าใจและไม่ได้นำไปปฏิบัติด้วยตัวเองเสียก่อน จึงประสบปัญหาการนำความรู้ไปถ่ายทอดสู่ผู้เรียน เพราะการที่จะสอนบุคคลอื่นได้ ตนเองต้องมีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง สามารถตอบคำถามของผู้ถามได้อย่างถูกต้องเพราะไม่มีการเตรียมตัวก่อนสอน หากไม่มีความรู้เพียงพอที่จะนำเสนอหรือแบ่งปันบุคคลอื่นหรือแบ่งปันไปอย่างผิด ๆ ก็เท่ากับเป็นการสร้างปัญหาให้กับกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือระหว่างครูกับผู้เรียน เพราะดังที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่ผู้สอนไม่มีความรู้พอเพียงที่จะแนะนำหรือนำเสนอได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนไม่พร้อมทางด้าน

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางผุสดี ศรีเฉลิม, หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกวดินทูปูรา, ๒๖ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางเลิศลักษณ์ ฤกษ์ชัย, ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดปทุมคงคา, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางวรรณิ ทานวัน, หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านระกาใต้, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางปราณี สุภาวหา, หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดระฆังมั่งคั่ง, ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙.

เนื้อหาหรือสาระสำคัญของหลักสูตร การไม่รู้ ไม่เคยอ่าน ไม่เคยศึกษาค้นคว้า ไม่เคยเข้าวัดฟังธรรม จึงทำให้ไม่ทราบข้อมูลและไม่สามารถที่จะนำเสนอได้อย่างถูกต้องหรือบางครั้งอาจนำเสนอไปแบบผิด ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องของหลักสูตร กลายเป็นหลักสูตรปฎิรูปไป หากผู้สอนไม่ได้ศึกษาหลักอย่างแท้จริง การที่ไม่ได้ศึกษาหลักสูตรเพื่อที่จะมาทำการสอนหรือเพื่อที่จะเผยแพร่หลักออกไป จึงไม่มีความพร้อมที่จะสอน คือไม่มีการเตรียมความพร้อมของผู้สอนและหรือผู้เรียน ทำให้ขาดกระบวนการในการศึกษาค้นคว้าอย่างแท้จริง ก็จะก่อเกิดปัญหาในการถ่ายทอด ซึ่งบางครั้งผู้รับความรู้ หรือผู้เรียนเองก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะรับหลักสูตรหรือความรู้อันหนักอึ้งนี้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่า ครูมีการเตรียมการสอนที่ดีพอหรือไม่ เตรียมข้อมูลมาดีหรือไม่ เป็นสำคัญและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนในห้องเรียน มีความสำคัญเป็นอันดับท้ายๆ ทำให้สามารถสรุปความได้ว่า

- ๑) ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถ และเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักพรหมวิหารธรรม
- ๒) ผู้สอนต้องสามารถนำเอาหลักพรหมวิหารธรรมไปสู่ภาคการปฏิบัติของตนเองด้วยและมีผลลัพธ์ในทางที่ดีหรือได้รับผลดี
- ๓) ถึงมีความรู้ความเข้าใจมากสักเพียงใด สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องมีการเตรียมตัวการสอน คือเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ภาคของการปฏิบัติการสอน
- ๔) กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียน เช่น จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการตอบคำถามไปในทิศทางเดียวกัน คือ มองว่าความรู้ความเข้าใจในหลักพรหมวิหารธรรมของครู ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด เป็นอันดับที่ ๑ การเตรียมความพร้อมของครูก่อนการสอน มีความสำคัญเป็นลำดับรองลงมา เทคนิคและวิธีการ การเล่า หรือกลวิธีการชักจูงใจของผู้เรียนให้อยากเรียนรู้ หรืออยากน้อมนำไปปฏิบัติจึงเป็นกระบวนการที่จะตามมาในที่สุดส่วนผู้ตอบสัมภาษณ์ท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้้นำความคิดเห็นซึ่งเป็นข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาการสอนพรหมวิหารธรรมมากล่าวไว้ในที่นี้ เพราะว่า มีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ ปัญหาการสอนพรหมวิหารธรรม เกิดจากผู้สอนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ สาเหตุเกิดจากการที่ไม่ได้ศึกษาและไม่ได้เตรียมตัวก่อนการสอน เป็นต้น

๓.๕ สรุป

สภาพปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมมีปัญหายู้อยู่ในระดับน้อยทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการบริหารการศึกษาตลอดจนการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ได้ถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการทุกๆ ด้านทำให้การบริหารงานจึงเกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้นจากสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

๓.๔.๑ สภาพปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามทัศนะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและครูผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสามารถแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวม ผู้วิจัยจะนำเสนอปัญหาดังนี้

(๑.๑) การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบันได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการบริหารการศึกษาตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ได้ถ่ายโอนภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการทุกๆด้านทำให้การบริหารงานเกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ในส่วนครูผู้ดูแลเด็กก็มีความรู้มีประสบการณ์และมีคุณวุฒิ การศึกษาทางด้านการดูแลเด็กการอนุบาลหรือการศึกษาปฐมวัย

(๑.๒) ในเรื่องของการจัดการสถานที่ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การเรียนรู้ ภายในอาคารสะอาดน่าอยู่และน่าเรียนห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอ ในการจัดกิจกรรมแก่เด็ก การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีปัญหาปานกลางทั้งนี้เพราะอาคารสถานที่ที่เป็นเอกเทศมีโรงอาหารที่สะอาดปลอดภัยและถูกสุขอนามัย มีห้องน้ำที่สะอาดปลอดภัยและเหมาะสมกับวัย มีเพียงพอกับการใช้อย่างเหมาะสม พื้นที่ภายนอกอาคารยังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงและตกแต่ง ทั้งสนามเด็กเล่นสนามหญ้าต้นไม้ดอกไม้ประดับที่จะทำให้ความร่มรื่นยังมีไม่เพียงพอมีรั้วรอบขอบชิดจึงทำให้ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ดูแลพัฒนาต่อไป

๒) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมมีปัญหาเล็กน้อยทั้งนี้เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ได้ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามหลักสูตรและกิจกรรมที่กระทรวงศึกษาธิการและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดมีการนิเทศงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานทุกระยะมีการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งครูผู้ดูแลเด็กก็พยายามพัฒนาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็กได้รับการศึกษาพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทุกด้าน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างแน่นแฟ้น และมีทิศทางการพัฒนาที่แน่นอน คือการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาสมวัยของเด็กมีดังนี้

(๒.๑) พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางร่างกาย เริ่มต้นจากส่วนบนไปสู่ส่วนล่าง (Cephalous-Caudal Development) และจากแกนกลางไปสู่ส่วนข้าง (Proximal-Distal Development) สำหรับความสามารถทางการเคลื่อนไหวร่างกาย จะพัฒนาทักษะทางการเคลื่อนไหวทั่วไป ไปสู่การเคลื่อนไหวแบบเจาะจง

(๒.๒) พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก จะพัฒนาจากการรับรู้ความรู้สึกทั่วไป ไปสู่ความรู้สึกที่ละเอียดลึกซึ้ง จากการรับรู้ความรู้สึกของตนเองไปสู่การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น

(๒.๓) พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการติดต่อและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น จะพัฒนาจากความผูกพันใกล้ชิด พี่พ่อกับแม่หรือคนในครอบครัว ไปสู่การพึ่งตนเอง และการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

(๒.๔) พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถทางการรู้คิด ซึ่ง จะพัฒนาจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการรู้คิดเชิงรูปธรรม (Concrete Thought) ไปสู่ความเข้าใจในการใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Thought) แล้วจึงรู้จักคิดเป็นนามธรรม (Abstract Thought) รวมทั้งความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric Thought) ไปสู่การใช้ความคิดที่มีเหตุผล (Reasoning) เพื่อมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานมีการนำเอาเทคนิคและวิธีการที่ทันสมัยใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้น่าอยู่และให้มีประสิทธิภาพ ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในสาขาต่างๆ

๓) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีปัญหาน้อยทั้งนี้เนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ปกครองได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อจำกัดในเรื่องขาดครุ นักเรียนมาก ครุ น้อย ค่อนข้างจำกัด ไม่เหมาะสมกับจำนวนเด็กและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ การว่างงาน ทำให้มีรายได้น้อย ไม่พอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มมากขึ้น สินค้ามีราคาเพิ่มแต่รายได้ลดลง

ส่วนสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์พรหมวิหาร๔เพื่อการปฏิบัติงานของครุศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรืออำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงในแต่ละด้านดังนี้^{๑๖}

^{๑๖} องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์, รายงานประจำปี ๒๕๕๘, (บุรีรัมย์ : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ, ม.ป.พ.), หน้า ๓๐-๓๒. (เอกสารอัดสำเนา).

๑) ด้านการประยุกต์เมตตาเพื่อการทำงาน

สภาพปัญหาได้แก่

- (๑)งานมีกำหนดเวลาเร่งด่วนงานเสร็จไม่ทัน
- (๒) มีเรื่องขัดแย้งกันในระหว่างการทำงาน
- (๓)ไม่มีความเสียสละในการทำงาน
- (๔)มีความอิจฉาริษยาต่อเพื่อนร่วมงานด้วยกัน
- (๕)ไม่มีความจริงใจต่อกันในการทำงาน

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ ได้แก่

- (๑) ควรจัดลำดับความสำคัญของงานและควรทำงานที่เร่งด่วนก่อน
- (๒)ควรใช้หลักเหตุผลและใช้หลักฐานทางข้อมูลเป็นสำคัญ
- (๓)จัดให้มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ
- (๔) ต้องจัดให้มีการอบรมธรรมะให้บุคลากร
- (๕) ผู้บังคับบัญชาต้องสอนบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ

๒) ด้านการประยุกต์กรุณาเพื่อการทำงาน

สภาพปัญหาได้แก่

- (๑) การทำงานมีความเห็นแก่ตัวไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- (๒) เมื่อพบอุปสรรคในการทำงานไม่มีใครช่วยเหลือ
- (๓) ขาดความสามัคคีในการทำงาน
- (๔) เมื่อพบปัญหาต่างคนก็ต่างต้องแก้ไขด้วยตนเองทั้งที่บางครั้งไม่อาจทำได้คนเดียว
- (๕) บุคลากรในองค์กรเดียวกันขัดแย้งกันไม่ยอมให้ใครในองค์กรได้ดี

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการได้แก่

- (๑) ควรช่วยเหลือกันในการทำงาน
- (๒) ปรึกษาหารือเมื่อพบปัญหา
- (๓) ควรมีการส่งเสริมความสามัคคีด้วยการแข่งกีฬา
- (๔) ควรช่วยเหลือผู้อื่นแม้ว่าจะไม่ใช่งานของเราก็กทำตามถ้าเราทำได้
- (๕) ควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีกับองค์กร

๓) ด้านการประยุกต์มูทิตาเพื่อการทำงาน

สภาพปัญหา ได้แก่

- (๑) การปฏิบัติงานบางครั้งเกิดความเครียดกลัวว่างานจะไม่เสร็จตรงตามเวลา
- (๒) มีปัญหาบางครั้งคนทำงานไม่ได้เลื่อนตำแหน่ง
- (๓) อิจฉาที่เพื่อนร่วมงานมีชื่อเสียง
- (๔) เห็นแก่ตนไม่ยอมให้ใครได้ดี
- (๕) กลัวว่าเพื่อนร่วมงานจะได้หน้าที่การงานดีกว่าตน

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการได้แก่

- (๑) แสดงความยินดีชมเชยให้กำลังใจเมื่อปฏิบัติงานดีขึ้นหรือประสบความสำเร็จ
- (๒) องค์กรต้องมีความเด็ดขาดไม่กลัวกับปัญหาจากบุคคลที่ไม่ทำงาน
- (๓) จัดให้มีการอบรมธรรมะ
- (๔) จัดให้มีการแข่งขันกีฬาแบบทีมโดยจัดบุคลากรที่มีปัญหากันให้อยู่ทีมเดียวกัน
- (๕) องค์กรต้องมีกฎเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งให้แน่นอนไม่เลื่อนโดยตามอำเภอใจ

๔) ด้านการประยุกต์อุเบกขาเพื่อการปฏิบัติงาน

สภาพปัญหา ได้แก่

- (๑) มีการชิงดีชิงเด่นกันค่อนข้างสูงในระหว่างการทำงาน
- (๒) ผู้นำเข้าข้างคนของตัวเอง
- (๓) เข้าข้างคนผิด
- (๔) แบ่งพรรคแบ่งพวก
- (๕) ไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ ได้แก่

- (๑) ควรให้คามยุติธรรมกับผู้ปฏิบัติงานทุกคนเท่าเทียมกัน
- (๒) ต้องทำตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างคนของตนเอง
- (๓) ไม่เข้าข้างคนผิดผิดว่าไปตามกฎ
- (๔) จัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายในองค์กร
- (๕) ลงโทษผู้กระทำความผิดตามวินัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องต้นทุนของชุมชน ซึ่งแต่เดิมนั้น สภาพของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนค่อนข้างจะยากจน ดังนั้น จึงขาดแคลนทั้งด้านทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านบริบททางกายภาพนั้น ในส่วนของวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น มีการประเพณีและปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่อง อาทิ การทำบุญรวมญาติ การก่อเจดีย์ข้าวเปลือก เป็นต้น ในด้านสังคม มีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการแบ่งปันสิ่งของและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการสนับสนุน พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์อย่างต่อเนื่องและบุคลากรก็มีความตั้งใจในการทำงานสูง มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ในฝ่ายของผู้บริหาร ก็ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ ๑) ด้านบุคลิกภาพ ๒) ด้านภาวะผู้นำ ๓) ด้านการตัดสินใจ ๔) ด้านความสามารถในการสื่อสาร ๕) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ ๖) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ๗) ด้านประสบการณ์ในงานที่รับผิดชอบ และ ๘) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม